

oogpunt is dit het enig haalbare. Het is binnen een dergelijke regionaal internationalisme dat ons flamingantisme moet worden gesitueerd. Ons flamingantisme steunt op het gevoel te behoren tot een taal- en cultuurgemeenschap die haar betekenis ontleent aan twee elementen: de emancipatie van al wie het moeilijk heeft in deze samenleving en haar openheid op Europa en de wereld. Of om het met de woorden van Vermeulen te zeggen: "Vlaming zijn om Europeëer te worden". Ons flamingantische kan dus slechts nationalisme heten in de brede omschrijving van vrijheidsnationalisme - een permanente inspanning om het Vlaamse volk democratisch te emanciperen.

[1] Marc Reynebeau, *Het klauwen van de leeuw. De Vlaamse identiteit van de 12de tot de 21ste eeuw*, blz. 238.

[2] Marc Reynebeau, o.c., blz. 273.

[3] Ludo Abicht, *De zure druiven van de oorlog. Amnestie of verzoening?*

[4] Marc Reynebeau, o.c., blz. 230.

[5] Marc Reynebeau, o.c., blz. 280.

[6] Norbert De Batselier, *Socialisme en federalisme*. In: *Socialistische Standpunten*, 1984, nr. 3.

[7] Ludo Abicht, o.c., blz. 102.

**Een linkse visie op Vlaamsgezindheid, Belgischgezindheid en staats hervorming
door Luk Ryckaert - 22 juli '96**

De Vlaamse identiteit: werkelijkheid of hersenschim?

"De Vlamingen zijn BMW's: ze hebben brains, maritiem potentieel en ze werken hard." Deze gevleugelde woorden komen niet van een benevelde TAK-er of een overjaarse VNJ-er, maar van de - doorgaans intelligente - Vlaamse Minister-President (*De Morgen*, 24 april 1995). Zulke uitspraken typeren het euforische simplisme waarmee Luc Van den Brande en zijn omgeving aan een Vlaamse natievorming bouwen.

Hoe meer de Vlaamse identiteit wordt gepromoot, hoe meer ze door nogal wat Vlaamse intellectuelen wordt betwist en hoe meer intellectuelen warempel "belgicist" worden. De betwisting gaat allerlei kanten op. Sommigen verwerpen het bestaan van alle nationale identiteiten en zien Europa en de wereld evolueren tot een smeltkroes waarin zogenaamde nationale identiteiten afster-

ven. Anderen zien alleen een Belgische en/of een Europese identiteit. Nog anderen geloven in het bestaan van meerledige identiteiten (én Vlaams én Belgisch én Europees...). Ook de definities van het begrip "identiteiten" zijn uiteenlopend. Voor de enen primeren objectieve elementen (taal, etnie, geschiedenis, geopolitiek), voor anderen subjectieve, sentimentele elementen ("men is wat men voelt").

De pogingen om het bestaan van een Vlaamse identiteit te stoen op objectieve factoren lijken mij weinig overtuigend:

- De taal, waar de Vlaamsgezinden zoveel belang aan hechten, kan moeilijk een basis zijn van een Vlaamse identiteit. Onze taal is het Nederlands en we hebben een rits dialecten. Taalkundig is er een Nederlandse identiteit, geen Vlaamse.

- Historisch is de Vlaamse identiteit eveneens betwistbaar. De term "Vlaams" is een pars pro toto. Zoals Geert Van Istendael schrijft, heeft het historische Vlaanderen (Oost-, West-, Zeeuws- en Frans-Vlaanderen) weinig te maken met het officiële Vlaanderen. Het officiële Vlaanderen is een produkt van de Belgische staat, net zoals Wallonië trouwens. Indien men België een kunstmatige of een recente constructie noemt, dan zijn Vlaanderen en Wallonië alvast kunstmatiger en recenter.

- Etnisch bestaat er evenmin een Vlaamse identiteit, alleen al omdat door eeuwenlange migraties en gemengde huwelijken, Vlamingen en Walen (en anderen) verregaand vermengd en versmolten werden.

De Vlaams-nationalisten pogen de Vlaamse identiteit ook te steunen op een aantal sociaal-psychologische kenmerken die typisch Vlaams zouden zijn. *De Vlamingen zouden provincialistisch, kleinburgerlijk, werklustig, levenslustig, conservatief, wantrouwig t.o.v. de overheid, compromisgericht en plantrekkers zijn*. Pikant is wel dat de meeste van die trekken ook typisch blijken te zijn voor de Walen. Men zou dus, in die redenering, over een "Belgische" identiteit moeten spreken.

Is het niet aangewezen dat progressieven betwistbare en beladen begrippen als identiteit, volk en volksgemeenschap vermijden (om het even of het over Vlaanderen of België gaat) en

termen als staat, deelstaat, gewest en gemeenschap gebruiken?

Men hoeft in naam van het internationalisme niet elke gemeenschapszin weg te wuiven. Lokale, Vlaamse, Belgische en Europese gemeenschapszin en gevoelens zijn gezond, zolang zij niet ontaarden in nationalisme. Het verschil tussen niet-nationalistische gemeenschapszin en nationalisme (Vlaams, Waals, Belgisch) zit hem in de rangorde van de waarden: voor socialisten is de maatschappijvisie het uitgangspunt in het politiek denken en handelen, voor nationalist is dat het volk of de natie. Een socialist kiest voor democratische verankering in de economie, een nationalist geeft voorrang aan Vlaamse verankering. Een socialist kiest voor een actief tewerkstellingsbeleid op alle niveaus (dus ook op het Belgisch niveau), terwijl de nationalistisch getinte 'schrikkelnota' van de Vlaamse regering stelt dat terzake geen Belgische projecten of systemen meer mogen opgezet worden.

Bij de bevolking leven minstens vier gevoeligheden: de mensen die vooral kleinschalig gericht zijn (wijk, gemeente, provincie), zij die Vlaams of Waals georiënteerd zijn, zij die Belgisch denken en zij die veeleer Europees of mondiaal gericht zijn. Vele mensen koesteren meerdere gevoelens en loyaliteiten tegelijk. Moeten democraten niet al die gevoeligheden eerbiedigen?

Zin en onzin van een verdere staats hervorming

Vandaag zijn bijna de helft van de bevoegdheden en middelen geregionaliseerd of gecommunautariseerd. De mate van autonomie van de deelstaten in België is vergelijkbaar met deze in andere federale landen, ook al is men in sommige domeinen (zoals fiscaliteit) niet ver en in andere (zoals buitenlands beleid) zeer ver gegaan.

Ook de Belgische Progressieve Socialisten (BPS) menen dat federalisme een dynamisch proces is, dat een staats hervorming moeilijk definitief kan zijn. Essentieel is echter dat het evenwicht tussen de samenhang van het federaal geheel en de autonomie van de deelstaten geëerbiedigd wordt. Wanneer men homogene bevoegdheden wil, moet dat in twee richtingen gebeuren: zowel overhevelen van materies van het Belgisch niveau naar de deelstaten als het omgekeerde.

De schrikkelnota van de regering-Van den Brande is terzake volkomen eenzijdig, waardoor mooi ogende beginselen (meer directe democratie, bestuur dichter bij de burger, subsidiariteitsbeginsel) ongeloofwaardig klinken. Het gaat hem over maximale machtsuitbreiding van de Vlaamse instellingen en een minimaal Belgisch kader. Ook *Het Sienjaal* (het project-Coppieters-De Batselier) blijkt hier ook nogal eenzijdig te zijn, hoewel de bedoeling van het boek minder autonomistisch is dan in de schrikkelnota.

Er heerst een psychologisch klimaat van autonomistisch opbod. Federalisme en confederalisme worden door elkaar gehasped en bijna als synoniem bestempeld. Een evenwichtig - dus sowieso "unionistisch" - federalisme wordt zowaar "conservatief" of "unitair" genoemd, terwijl opkomen voor een confederatie "progressief" of "echt federalistisch" zou zijn. Hoe meer autonomie men wil voor Vlaanderen, hoe "progressiever" men zou zijn. In deze logica is het Vlaams Blok de meest progressieve partij, gevolgd door de Volksunie en met Luc Van Den Brande in de derde positie. De politici die verdere stappen in de staats hervorming slechts in één richting zien en toch blijven beweren tegen het separatisme te zijn, zouden klare wijn moeten schenken over hun einddoel. De jonge generaties zullen immers geen boodschap hebben aan een Belgisch kader dat tot een minimum minimorum herleid is (koning, leger, rijkswacht, justitie en - als het nog kan - een deel van de sociale zekerheid). Als België geen volwaardige staat kan blijven, is het dan niet logischer te opteren voor een Vlaamse staat of, waarom niet, voor een Groot-Nederland (en een Groot-Frankrijk)?

Wij pleiten voor een onbevooroordeelde bevoegdheidsverdeling, waarbij de verschillende beleidsniveaus de bevoegdheden uitoefenen die ze functioneel en politiek het best aankunnen. Alle beleidsniveaus (gemeente, provincie, gewest, staat, Europa) zijn zinvol, er is genoeg beleidswerk om aan alle niveaus een belangrijk stuk van de taart te gunnen. Alle niveaus hebben behoefte aan een democratische politieke cultuur.

Dat - zoals *Het Sienjaal* stelt - morgen Europa en de regio's belangrijker zullen zijn dan de andere beleidsniveaus, is wishful thinking. Zeker,

de almacht van de lidstaten van de Europese Gemeenschap wordt enigszins afgebouwd ten voordele van de regio's, maar die lidstaten blijven nog steeds zwaarder wegen dan de gewesten. Er is overigens geen aanzet van de lidstaten om zich zéér vergaand te regionaliseren, laat staan zichzelf te ontbinden. Overigens rijst de vraag of, indien België ooit zou verdwijnen in een Europa van de gewesten, Vlaanderen en Wallonië niet evenzeer zouden verdwijnen. Er zijn heel andere hertekeningen mogelijk.

Een linkse strategie m.b.t. de staatsvorming

Niet alleen ter linkerzijde, maar in alle partijen bestaan er accentverschillen en strategieverschillen inzake communautaire en institutionele aangelegenheden. De Belgische Progressieve Socialisten zijn het met de linkse flaminganten eens dat het communautaire debat niet mag ontweken worden. Struisvogelpolitiek lost niets op. Nostalgie evenmin.

Ik meen, ook al horen sommige vrienden dat niet graag, dat de vroegere BSP er verkeerd aan deed zich zolang vast te klampen aan het unitarisme en de Vlaamse gevoeligheden van toen heeft onderschat. Indien men België veel vroeger had gefederaliseerd, had men waarschijnlijk vandaag meer federale loyaliteit en stabiliteit gekend. Nog meer waarschijnlijk is dat indien de unitaire BSP tijdig zijn structuren had gefederaliseerd, men de brutale en totale splitsing van 1978 had kunnen vermijden.

Anno 1996 liggen de kaarten evenwel anders. Vlaanderen heeft nu een ruime mate van autonomie bereikt en de gewettigde eisen van de Vlaamse beweging zijn fundamenteel gerealiseerd. Uitgerend nu nog de autonomistische of flamingantische toer opgaan, lijkt dan ook onwezenlijk en ondemocratisch.

De eis voor grote bijkomende stappen in de federalisering komt in Vlaanderen - niet toevallig - hoofdzakelijk van rechts en uiterst-rechts. Het invloedrijke weekblad *Trends* stelt onverbloemd dat in een autonoom Vlaanderen de macht van de vakbonden en de mutualiteiten zal gebroken worden, de "progressief-liberale" krachten de bovenhand krijgen en de Vlaamse werknemers samen met de werkgevers zullen kiezen voor meer

Vlaamse welvaart.

Het is niet bewezen dat de Vlaamse deelstaat een meer socialistisch gekleurd beleid voert dan de Belgische staat, ook al hebben we een CVP-SP-coalitie. Daarbij komt de drammerige nationalistische mentaliteit die de Van den Brandes uitdragen en die vele progressieven de gordijnen injaagt. Als overmorgen in Vlaanderen een rechtse coalitie zou aantreden, hoeft men geen tekening te maken.

De Belgische staat mag dan geen model zijn van progressiviteit en men mag dan kritisch staan t.o.v. de PS en het FGVB, globaal staat ook vandaag de linkerzijde in Wallonië sterker dan in Vlaanderen en in Brussel. Ik geloof in de dynamiek van de progressieven in Vlaanderen (het project-Coppieters is in die zin belangrijk en positief), maar ik geloof niet in sprookjes. Links Vlaanderen heeft er strategisch dan ook belang bij dat een aantal belangrijke materies - o.m. de hele sociale zekerheid - Belgisch blijven.

Elke keer dat de SP of Agalev een "Belgisch" accent leggen (gemeenschappelijk optreden met PS of Ecolo, gemeenschappelijke standpunten, verwerping van separatisme en confederalisme) staan rechts Vlaanderen én de Volksunie klaar om hen te doodverven als "unitaristen" of "slechte Vlamingen". De SP en Agalev mogen zich daar niet langer door laten intimideren. Laten de linkse Vlamingen die een maximale autonomie voor Vlaanderen willen, zich overigens niet door rechts Vlaanderen gebruiken?

De SP, Agalev en zeker het project-Coppieters-De Batselier beroepen zich op radicaal-democratische beginselen. Het lijkt nogal wies dat radicale democraten rekening houden met de wil van de bevolking inzake de federalisering. Alle onderzoeken en peilingen tonen aan dat de meeste Vlamingen wars zijn van autonomistische en confederale experimenten. Uit onderzoeken blijkt ook dat vooral de progressieve Vlamingen het meest Belgisch georiënteerd zijn. Omgekeerd: hoeveel procent van de leden en kiezers van de SP en Agalev zouden autonomistisch gezind zijn?

SocioloogJaak Billiet had het onlangs in *Kultuurleven* over een groeiende kloof tussen autonomistische politici en de bevolking op dat stuk:

vele intellectuelen en jongeren evenals de brede massa volgen de voortrekkers van de Vlaamse autonomie niet langer.

Wij geloven ten slotte in de sociologische en filosofische meerwaarde van België. Het gaat hem natuurlijk niet over het oude unitaire België of het België van de drie K's, maar over een federaal België. Dit België is interessant voor socialisten en ecologisten. België is een voorafbeelding van het verenigd Europa. Vlaams-Waalse solidariteit en het samenleven van Vlamingen en Walen in één staatsverband is een toepassing van het socialistisch internationalisme, een oefening in Europese en mondiale solidariteit. Men kan als progressist moeilijk ijveren voor Europese en mondiale eenmaking en tegelijk ageren voor een verregaande splitsing van België.

België kan een model worden van een multiculturele samenleving. Als kruispunt van Germaanse en Romaanse invloeden, heeft dit land troeven die Vlaanderen en Wallonië afzonderlijk niet bezitten.

Er hoeft overigens geen tegenspraak te bestaan tussen een democratische Belgischgezindheid en een democratische Vlaamsgezindheid (of Waalsgezindheid), want voor ons steunt Belgischgezindheid per definitie op gelijkberechtiging van Vlamingen en Franstaligen in rechte en in feite.

De wereld in een tijdbreuk

door Rik Coolsaet - 23 juli '96

Het einde van elk tijdperk is een vruchtbare periode voor bespiegelingen over wat komen gaat. Historici, economen, sociologen en romanschrijvers deden en doen ontelbare pogingen om de wereld van morgen in beeld te brengen. Sedert het einde van de Koude Oorlog is er opnieuw een opbloei van futuristische literatuur die een 21ste eeuw beschrijven, gaande van een optimistische nieuwe wereldorde gebaseerd op integratie en samenwerking tot een pessimistische nieuwe wanorde van imploderende staten en machteloze burgers. Maar de toekomst heeft de onhebbelijke gewoonte zich niet te houden aan voorspellingen. De centrale vraag is dan ook minder hoé die wereld er morgen zal uitzien,

dan wel of het denkbaar is dat we controle verwerven over de krachten die, vandaag, de wereld van morgen aan het kneden zijn.

Deze vraag is des te dringender, omdat we de laatste jaren geconfronteerd worden met een toenemend aantal beschouwingen over de onmacht van de staat en de huiver om zich nog politiek te engageren. De speculatiedrift van de internationale kapitaalmarkten, de kloof tussen burger en politiek, de bedreiging die uitgaat van de mondialisering en de identiteitscrisis die daar voor de volkeren uit voortvloeit: deze fenomenen geven de indruk dat de toekomst zó complex en gemondialiseerd is, dat alleen berusting nog zin lijkt te hebben.

De wereld van vandaag zit in een belangrijke overgangsfase en die kan zowel in positieve als in negatieve richting evolueren. Het gevoel in een overgangsfase te zitten, mag dan op zich niet nieuw zijn; de mist die vandaag over de toekomst van de wereld hangt, is dichter en hardnekkiger dan in het verleden. De oorzaak hiervan zou kunnen liggen in het feit dat wij vandaag geconfronteerd worden met drie fenomenen:

- een wereldorde zonder orde door de afwezigheid van een grote mogendheid om orde op zaken te stellen;
- de vaandelvlucht van de politiek als gevolg van de beslissing om economie en politiek te scheiden;
- de mondialisering in een hogere versnelling, met de uitholling van de nationale staat tot gevolg.

Geen van deze fenomenen is op zich nieuw. Het zijn cyclische processen, die alle drie reeds eerder opdoken om vervolgens weer te verdwijnen. Ze voltrekken zich op verschillende tijdschalen en omdat elk van hen beantwoordt aan verschillende krachten, vereisen ze telkens verschillende remedies.

Maar ondanks het feit dat de wereld eerder al met elk van deze fenomenen heeft kennis gemaakt, kent de wereld vandaag toch een 'tijdbreuk': een kwalitatieve verandering, net zoals het kookpunt water in damp omzet. De oorzaak hiervan is dat de drie processen vandaag samenvallen en elkaar daarom versterken en het is deze situatie die aan de hedendaagse wereld zijn specifieke perceptie schenkt. En de dikke mist die over de toekomst van de wereld hangt, is op